

## Lekcija 5

### Povratne informacije (neobavezno)

<p>Ova tabela sažima informacije koje su nastavniku potrebne u svrhu planiranja i izvođenja časa.</p> <p><b>Razvijanje sposobnosti</b> odnosi se direktno na obrazovanje za demokratiju i ljudska prava.</p> <p><b>Cilj učenja</b> pokazuje šta učenici znaju i razumiju.</p> <p><b>Zadatak (zadaci)</b> koji se daju učenicima, uz <b>metodu</b>, važni su sastavni dijelovi procesa učenja.</p> <p>Kontrolni popis <b>materijala</b> predstavlja pomoć u pripremi časa.</p> <p><b>Raspored</b> nastavniku omogućuje okvirno planiranje vremena.</p>	
<b>Razvijanje sposobnosti</b>	<p>Osvrt na lični proces učenja i razvijanje sposobnosti.</p> <p>Davanje konstruktivnih povratnih informacija.</p> <p>Osvrt na zajedničku odgovornost učenika i nastavnika za uspjeh nastave obrazovanja za demokratiju i ljudska prava.</p>
<b>Cilj učenja</b>	Povratne informacije su važan instrument za poboljšanje nastavnog procesa.
<b>Zadaci za učenike</b>	Učenici se osvrću na svoj rad (proces i rezultat učenja).
<b>Materijali i sredstva</b>	<p>Radni materijal za učenike 6.3 (povratne informacije učenika).</p> <p>Stalak s papirom s flomasterima različitih boja.</p> <p>Jedan papir sa stalka s papirom s velikim prikazom radnog mat. 6.3.</p>
<b>Metoda</b>	Individualni rad, plenarno izlaganje i rasprava.
<b>Raspored</b>	1. Individualne povratne informacije. 7 min.
	2. Plenarno izlaganje i rezultat dobivanja povratnih informacija. 13 min.
	3. Slijedi rasprava. 20 min.

### Informacije za nastavnika

Ova jedinka izabrana je kao jedan od dva primjera u ovom priručniku<sup>18</sup> koji pokazuju kako koristimo dio časa u kojem učenici iznose povratne informacije u svrhu ocjenjivanja jedinke. Taj dio s povratnim informacijama je neobavezan, ali ga bez obzira na to preporučujemo.

Učenici daju povratne informacije o svom radu u projektu – naglasak sada stavljaju na proces podučavanja i učenja. Šta je bilo teško, a šta je dobro funkcionisalo? Koje vještine već imaju, a koje bi željeli nastaviti razvijati?

Iznošenje povratnih informacija predstavlja koristan instrument za procjenjivanje efekata nastave obrazovanja za demokratiju i ljudska prava međusobnim upoređivanjem stajališta učenika i nastavnika. Iznošenje povratnih informacija traži vrijeme, no uloženo vrijeme donosi i pozitivne rezultate jer se radna atmosfera i učinkovitost planiranja nastave poboljšavaju. Dio časa u kojem se iznose povratne informacije sastoji se od dobivanja informacija (koraci 1 i 2 te rasprava koja slijedi (3. korak).

18. Vidi Radni materijal za učenike 5.6 (za 4. i 5. jedinku).

## Opis lekcije

Postupak koji slijedi preporučuje se za rad s učenicima koji nisu navikli na davanje povratnih informacija. Alternativni postupak za razrede i nastavnike koji imaju odgovarajuće iskustvo s davanjem povratnih informacija nalazi se niže u tekstu.

### 1. Pojedinačno davanje povratnih informacija

Papir sa stalka s papirom nalazi se na zidu ili tabli kako bi ga svi učenici dobro vidjeli. Nastavnik objašnjava svrhu lekcije: učenici se neće baviti novom temom, već će se malo „povući“, da tako kažemo, i pogledati rezultate, te vidjeti kako je tekao sam proces učenja. Trebaju iskreno i pošteno odgovoriti na pitanja koja se nalaze u radnom materijalu koji će primiti. Ne trebaju napisati svoje ime.

U raspravi koja slijedi, učenici i nastavnik analiziraju povratne informacije da bi vidjeli na koji način mogu zajedno poboljšati rezultat učenja u sklopu nastave obrazovanja za demokratiju i ljudska prava – nastojeći zadržati ono što je dobro funkcionisalo, a promijeniti ono što baš nije bilo uspješno.

Svaki učenik dobiva jedan primjerak Radnog materijala za učenike 6.3. Nastavnik ih upozorava da ne smiju jedan drugom gledati u materijale jer to nije test s nizom očekivanih odgovora.

Prvi dio radnog materijala sastoji se od osam konstatacija o različitim vidovima podučavanja i učenja – instrument političkog ciklusa, metode podučavanja i učenja, saradnja i interakcija s drugim učenicima i s nastavnikom. Na pitanja se odgovara stavljanjem tačke na tablu za pikado – tačka u centru (br. 5) znači „u potpunosti se slažem“, a tačka na vanjskom krugu (br.1) znači „ni u kom slučaju se ne slažem“.

U drugom dijelu učenici mogu unijeti lične „svijetle tačke“ i „potpune neuspjehe“ – dakle ono što je u ovoj jedinki bilo najzanimljivije i najvažnije naučiti i što će zbog toga i zapamtiti. Reći će i šta je bilo izrazito nezanimljivo, beskorisno ili dosadno pa će zbog toga to brzo i zaboraviti.

### 2. Plenarno iznošenje rezultata povratnih informacija

Učenici rade u tišini. Tim od dva učenika sakuplja radne listiće i stavlja ih na stalak s papirom. Jedan učenik glasno čita rezultate s table za pikado na svakom radnom listiću, a drugi ih upisuje na veliku tablu koja je nacrtana na stalku s papirom. Učenik može izračunati tačan ukupni rezultat sabirajući rezultate svih sektora i podijelivši ih s brojem učenika koji su učestvovali u zadatku.

Lične povratne informacije (2. dio) također se glasno čitaju i unose na dva velika papira sa stalka s papirom s lijeve i desne strane pikado table, od kojih se na svakom nalazi naslov koji upućuje na pitanje radi dobivanja povratne informacije – npr, što mi je bilo izrazito zanimljivo/nezanimljivo.

### Alternativni postupak

Postupak zahtijeva dosta vremena ali će olakšati rad onim učenicima kojima je to prvi susret sa zadatkom davanja povratnih informacija. Direktnija metoda se može primijeniti ukoliko:

- učenici imaju dovoljno iskustva s pružanjem povratnih informacija;
- (važnije) mogu vjerovati nastavniku da neće sankcionisati otvorenu kritiku, npr. davanjem loših ocjena ili verbalnim obračunavanjem s učenicom;
- (još važnije) učenici vjeruju jedan drugome i poštuju svačije različito mišljenje te konkretno iskustvo sticanja znanja.

*1. korak:* učenici jedan po jedan dolaze pred stalak s papirom i direktno unose bodove. Ne ispunjavaju Radni materijal za učenike 6.3. Umjesto toga, učenici dobivaju crvene i zelene trake papira (dobar je i bijeli papir koji je pravilno označen) i unose svoje lične povratne izjave, koje se potom prikupljaju i timovi učenika ih predstavljaju ostalim učenicima. Najbolje je da učenici sami izlaze i glasno čitaju svoje izjave te ih, ako žele, komentarišu.

Te trake se lijepe na stalak s papirom i grupišu se u skupove ako je riječ o istoj stvari. Podnaslovi i ključne riječi doprinose organizaciji dobivenih povratnih informacija.

### **Osnovno pravilo tokom primanja povratnih informacija: nema komentara, nema rasprave**

Koji god pristup prihvatili, vrijedi osnovno pravilo: izjave se ne komentarišu tokom ulazne faze. To bi poremetilo raspored jer bi mogla prerano započeti rasprava pa bi se na taj način zanemario princip jednakih mogućnosti za sve učenike. Nastavnik nadzire ulaznu fazu i interweniše ako učenici komentarišu, smiju se, ili se rugaju izjavama drugih učenika.

### **3. Rasprava koja slijedi**

Dio koji se sastoji od davanja povratnih informacija stvara vlastiti program pa nisu potrebni savjeti o tome kako organizovati sadržaj. Evo nekoliko prijedloga za početak i pomoć učenicima prilikom čitanja povratnih poruka.

Tabla za pikado:

- Koja pitanja čine osnovni skup s izjavama slaganja ili neslaganja? Zašto?
- Koja pitanja ukazuju na raspon od jednog do drugog ekstrema? Zašto?

Lične povratne poruke:

- Postoje li skupovi – izjave koje se ponavljaju?

Rasprava koja potom slijedi može odgovoriti na sljedeće:

- Koje su prednosti naše nastave obrazovanja za demokratiju i ljudska prava? Trebamo li nastaviti kako smo započeli?
- Koji su nedostaci naše nastave obrazovanja za demokratiju i ljudska prava? Šta moramo promijeniti ili poboljšati? Kako?

*(Sljedeća pitanja mogu se uključiti kao dodatak Radnom materijalu 6.3).*

- Kakva je moja lična odgovornost? Šta lično mogu učiniti kao doprinos uspjehu?
- Šta bih ja lično volio/voljela u nastavku naučiti? Kakvi zadaci me zanimaju, ili mi najviše pomažu?

Učenici i nastavnik odlučuju – možda čak i zajedno – koje rezultate iz dijela koji se odnosi na povratne informacije mogu iskoristiti u budućem planiranju nastavnih časova. Jedna od najvažnijih stvari koju učenici – a možda i nastavnik – moraju razumjeti jeste da nastavnik i učenici, da bi bili uspješni, ovisе jedni o drugima kao stručnjacima, odnosno onima koji žele naučiti.